2

DISSERTATIO INAUGURALIS,
MEDICA,
DE

FLUXU MULIEBRI MENSTRUO MORBISQUE INDE ORIUNDIS.

QVAM,
ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.
Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,
D. JOHANNIS WESSELII,
S. S. THEOL. DOCT. EJUSDEMQUE IN ILLUST. ACAD. LUGD. BAT. PROFESSORIS ORDINARII, ET ECCLESIAE IBIDEM PASTORIS;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI *Conſenſu,*
& *Nobiliſſimae* FACULTATIS MEDICAE *Decreto,*
PRO GRADU DOCTORATUS,
Summiſque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis,
ritè ac legitimè conſequendis,
Eruditorum Examini ſubmittit

THOMAS COE, Anglo-Brittannus.

Ad diem 31 Auguſti. 1728. horâ locoque ſolitis.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOH. & HERM. VERBEEK. 1728.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA, DE FLUXU MULIEBRI MENSTRUO MORBISQUE INDE ORIUNDIS.

Omnipotens Ille ac ſapientiſſimus Naturæ Auctor, dum rerum Univerſitatem conderet, certas Leges, quibus cuncta corpora parere voluit, conſtituit. Ex iis aliæ generales ſunt, omnibuſque corporibus convenientes, uti Gravitatio; aliæ magis particulares, quæ quibuſdam duntaxat congruunt corporum claſſibus, quales ſunt Animalium Proprietates, quæ ea ab aliis corporibus diſtinguunt. Leges vero, quæ ad Animalia pertinent, vel omnium Animalium communes ſunt, ut motio & ſenſatio; vel ſingulis ſpeciebus propriæ, quales ſunt varii in variis Animalibus obſervandi ſagacitatis gradus, variaque, pro varia, quam cuique Deus aſſignavit, vivendi ratione, iis tributa corporum ſtructura. Homini demum,

præter eas quas memoravimus, aliæ adhuc magis peculiares leges ſunt datæ, quæ eum in excelſiore gradu collocatum Brutis animantibus ſecernunt; cujuſmodi ſunt major ſagacitas, loquendi & ratiocinandi facultates: ut alias ei proprias tum Corporis tum Animi dotes prætercam. Neque diverſis modo Animalium ſpeciebus, ſed diverſis etiam eorundem ſexibus ſuæ Leges ſunt attributæ.

Hoc imprimis locum habere videmus in *Mulieribus*, quarum corpora ea Lege fabricata ſunt, ut, ſi ſanæ ſint, & juſta ætate, nec gravidæ, nec lactantes, menſtruæ ſanguinis per vaſa Uterina evacuationi ſubjiciantur. Hæc autem evacuatio a ſtata, qua recurrit, temporis periodo, Menſium ſive Menſtruorum nomen eſt ſortita.

De Menſibus igitur acturus, primum recenſebo eorum *phænomena*; deinde de eorum *vitiis*, *morbiſque* inde oriundis dicam.

C A P. I.

Menſium Phænomena.

§. 1. *Prima* eorum *Eruptio* (ſaltem in hiſce regionibus) intra annum ætatis decimum quartum & decimum octavum plerumque fit; interdum, licet raro, anno uno aut altero maturius tardiuſve. De inſolentioribus exemplis, qualia ſunt, quibus Menſes accidere perhibentur anno [α] quarto, aut non ante viceſimum [β] quintum, & id genus alia, quæ facile poſſent ex Auctoribus colligi, nil attinet dicere, quippe quæ ad curioſitatem potius fovendam, quam ad ſcientiam augendam ſint comparata.

§. 2. Per unum plerumque aut alterum ante fluxum diem, corpus plus minuſve male ſe habet. Varia autem ſunt *ſymptomata*

[α] Tulp. Obſerv. Med. Lib. 3. Obſ. 36. [β] Carol. Piſo de colluv. &c. ſeroſ. p. 129.

tomata, quæ fæminas hoc tempore pro vario corporis temperamento ſolent invadere. Frequentiora ſunt per totum corpus, præcipue autem ad Lumbos, Coxas, & Inguina *gravitas* & *laſſitudo*, *dolor* quandoque & *æſtus harum partium*, *cephalalgia*, *appetitus remiſſio*, *nauſea*, *pallor &c.* Ex his nonnulla, ut & alia forte, ſingulis periodis menſes vulgo comitantur: ſunt tamen fæminæ, quibus adeo robuſtus obtigit corporis habitus, ut abſque ulla prorſus moleſtia peragatur fluxus. Hæc ſymptomata majora plerumque ac diuturniora ſunt ante primam eruptionem; interdum & adeo gravia, ut Chloroſin, alioſque, ad quos temperies propenſior eſt, morbos progignant. Poſt Menſium autem inchoatum curſum inſignis contingit temperamenti mutatio, unde morbi quidam præſertim pueriles γ interdum depelluntur. Vel (ut Dureti verbis utar) δ *Morbi congeneres & qui cum ætate ſimul accreſcunt ac σύντροφοι nominantur, libera & liberali purgatione quieſcunt.*

§. 3. Ad *quadageſimum* & ulterius, etiam uſque ad *quinquageſimum* ætatis annum continuatur fluxus: tum vero penitus *ceſſat*. Sed & hic quoque magna occurrit varietas. In quibusdam enim fæminis citius finitur, anno nimirum trigeſimo ε vel trigeſimo quinto; in aliis longius per aliquot annos, viz. ad ſexageſimum vel ζ ſeptuageſimum prorogatur: interdum etiam, quanquam raro id fiat, poſt aliquot annorum intermiſſionem η recurrit. Quo citius Menſes fluere incipiunt, eo cæteris paribus citius deſiſtunt: ſed eorum principio aut fini non magis eſt certus aliquis terminus conſtitutus, quam hominum ſtaturæ, temporive quo quis ad ſummum ſuum incrementum ſit perventurus.

Neque deſunt Auctoribus memoratæ fæminæ quædam, quibus nunquam contigit Purgatio Menſtrua, quæ tamen in-

γ Hippoc. Aph. §. 3. n. 28. Cæl. Aurelian. cap. de Epilepſia. δ In Coac. Prænot. p. 456. ε Foreſt. Lib. 28. Obſ. 3 ζ Acta Philoſoph. Anglican. No. 337. Timæi Caſ. medicinal. lib. 4. Caſ. 14. η Fabric. Hildan. Cent. 2. obſ. 61.

integra valetudine uſæ fuerunt, nonnullæ etiam & liberos pepererunt. Sic refert Fernelius θ *Mulierem* (inquit) *vidi, cui nunquam vel Menſes, vel aliud quicquam fluxit ab Utero, ac nihilominus bene habita & prorſus incolumis annos vixit circiter ſexaginta.* Meminit quoque Fabricius Hildanus ι fæminam quandam quadraginta annos natam Menſtruis prorſus immunem, quæ tamen ſeptem liberorum mater fuerat. Sed hæc rara ſunt exempla, nam generatim & univerſe loquendo, Menſes tum ad ſanitatem, tum ad conceptum ſunt neceſſarii.

§. 4. Communis Menſium *Periodus* eſt viginti octo vel triginta dierum; quam & plerumque accurate obſervant, niſi eorum curſus aliquo modo, qua de re infra dicetur, interruptus fuerit. Cæterum variæ in variis fæminis per totum vitæ curriculum, & in omnibus fere diverſa ætate, hæ periodi ſunt. Quibuſdam enim viceſimo quoque die Menſes ſolenniter recurrunt. Fuere & quibus bis κ in menſe fluxerunt. Aliis autem Periodus ultra menſem extenditur. Et propemodum in omnibus cum Menſtrua primo incipiunt, rarior eorum periodus eſt, & paulo inæqualior, ad duos forte vel tres, interdum & ad ſex menſes prorogata; donec procedente tempore intra unius menſis ſpatium coërcita fuerit. Tum vero Menſtrua eodem tenore vices ſuas peragunt, donec prope exactus ſit eorum terminus; quo fere tempore adeo rurſus inæqualiter fluunt, ut fæminæ nonnunquam eo errore inductæ, ſe ideo gravidas credant, quod fluxus tam longas ultra ſolitam periodum moras trahat.

§. 5. Fluxus *duratio* intra dierum, a duobus ad ſex, ſpatium plerumque terminatur. Eſt ubi ad ſeptem vel octo, idque certo ordine & ſtatis cujuſque periodi vicibus extenditur. Et quemadmodum in variis fæminis contingit hæc diverſitas; ita quoque in una eademque fæmina, varia pro diverſa

θ Patholog. lib. 6. cap. 16. ι Cent. 5. Obſ. 41. κ Bonet. Med. ſeptent. lib. 14. Obſ. 12.

verſa ætate fluxus duratio erit, præſertim ſi inſignis aliqua acceſſerit temperamenti mutatio.

§. *6*. Quod ad ſanguinis menſtrui *quantitatem* attinet, ea quoque pro ætatis differentia, diſparique vivendi ratione, in eadem fæmina varia eſt: in diverſis vero fæminis multum diverſa. Ad hunc modum primis in periodis quantitas inæqualis, largior modo, modo tenuior eſt: ſæpe quidem parva, interdum tamen major in prima eruptione quam poſtea unquam. Cum vero ad ἀκμὴν fæmina pervenerit, quantitas fere eadem permanet, donec ad exitum ſpectare Menſes incipiant, ac tum eorum copia magis inæqualis quam in primis periodis evadit, nunc admodum exigua, nunc larga ac Lochiorum æmula. Præter autem hanc, ab ætatis ſcil. diſcrimine ortam differentiam, plurimæ aliæ ſunt cauſæ ex quibus quantitas diverſis periodis variare poteſt: velut ſi fæmina nunc liberiore nunc parciore cibi potioniſque copia, aut exercitatione ſolita majore minoreve utatur. In diverſis autem fæminis, non minus quantitas, quam periodus, varia eſſe poteſt. Neque facile eſt, pro ea quæ nobis ſuppetit hac de re judicandi ratione, mediæ hujus quantitatis calculum inire. Pauculæ enim ſanguinis Unciæ linteo hauſtæ majorem quam pro vero ſpeciem præbent. Quantitas autem quam Hippocrates λ aſſignat, viginti nimirum plus minus Unciarum, longe major videtur, quam ut noſtri ſaltem ſæculi & cæli mulieribus conveniat. Quinimo haud infirma nobis adſunt argumenta, quibus adducti eam vix tertiam illius quantitatis partem exæquare credamus. Popularis certe noſter, idemque accuratiſſimus & fideliſſimus. Obſervator μ Sydenhamus, non uberiorem ſanguinis Menſtrui copiam facit, quam quæ teſta ovi Anſerini contineri poteſt. Et tradit Ballonius ν eam frequenter haud quatuor Uncias excedere. Cum vero tanta in diverſis fæminis reperitur varietas, non eſt quod ex hac vel illa menſura normam ſtatuamus, qua fæminam hanc vel illam juſto plenius vel parcius purgari diiudi-

λ Morb. Mul. Lib. I. §. 5. μ Proceſſ. integ. cap. de Fluxu Menſium immodico. ν De Virg. & Mulier. Morb. p. 107.

judicemus. Hæc quippe res non magis generali aliqua lege definiri poteſt, quam communis, quique omnibus temperamentis quadret, cibi potioniſqne modus. Sola igitur via, qua decerni poſſit an fæminæ alicui redundet vel deficiat profluvium menſtruum, eſt, ut obſervemus, an ejus quantitas ſolita copioſior vel tenuior ſit, aut ejuſmodi quæ cum ipſius ſanitate conſtare poſſit.

§. 7. Menſtrui ſanguinis *qualitatem* quod ſpectat, is in ſanis floridi plerumque ac rubicundi eſt coloris, ut non alius ſit toto corpore purior; ſive (ut rem exprimit ξ Hippocrates) qualis ex victima recens mactata effluit. Sed & quædam hic etiam obſervatur diverſitas: nam in quibuſdam craſſior in aliis dilutior, deprehenditur; memorant & Auctores Menſes ſubalbidos, quorum exemplum exhibet celeberrimus ο Freind. Quandocunque autem a puro ſanguine diſcrepat humor menſtruus, id a pravo corporis habitu omnino pendet, ut optime notat π Hieronymus Mercurialis, *ubi corpus vitioſum eſt, dico, quod eo in caſu ſanguis menſtruus vitioſus redditur.*

§. 8. Harum nunc omnium *varietatum*, quæ in primæ eruptionis & terminationis tempore, periodis, fluxus duratione, quantitate & qualitate deprehenduntur, *rationes*, ex variantibus in variis fœminis temperamentis, diverſoque vivendi genere imprimis petendæ ſunt: ſimiliter & fere omnis ea, quæ in eadem fœmina obſervatur diverſitas, ex eodem fonte, id eſt, mutata corporis craſi, diſparique vitæ agendæ inſtituto, ortum ſuum habere exiſtimanda eſt.

§. 9. Recenſitis ad hunc modum Menſtruorum phænomenis, proximum erat ut ad *rationes eorum Mechanicas* explicandas progrederer. At ardua hæc imprimis, cuique me imparem lubens agnoſco, provincia eſt. Ea ſcilicet digna eſt viſa, quam in ſe reciperent duo præclari in Medicina viri, Hermannus Boerhaave & Johannes Freind. Ille in brevi qui-

ξ loco jam citato ο Emmenolog. hiſtor. 2. π De Morb. Mul. Lib. 4. cap. 1.

quidem ſed climatiſſimo π capite, quo de Menſtruis agit; Hic (quem nuper defunctum lugent omnes Doctrinae & Artis Medicæ cultores) in accuratiſſimo ſuo, cui Emmenologiæ nomen dedit tractatu. Adeo ut ſi id argumentum mihi tractandum ſumerem, nihil certe aliud præſtare poſſem, quam ut ex eorum ſcriptis rem denuo repreſentarem; atque hoc pacto quoque de primigenia illa, qua nitet apud hos Auctores hæc doctrina, pulchritudine multum diminuerem.

Satius igitur viſum eſt hanc rem intactam relinquere, & ad Menſium *vitia*, *morboſque* inde oriundos me conferre. Ea autem vitia ad duo præcipue capita, Menſium viz. ſuppreſſionem & immodicum eorum fluxum, revocari poſſunt: & ab utroque fiunt morbi notante ϱ Hippocrate. Horum prius ſæpius virginibus & ſterilibus accidit, poſterius iis quæ liberos pepererunt magis eſt familiare.

CAP. II.

De Menſium ſuppreſſione.

§. 10. Primum igitur de *ſuppreſſione* nobis agendum. Non eſt autem quod hic omnes diviſiones diſtinctioneſque, in quas eam diſpeſcunt auctores, percurram. Ea quippe nihil aliud ſunt præter varios ejuſdem mali gradus. Quod ſi probe cognitam habeamus Menſium hiſtoriam, una cum eorum ex toto ſuppreſſorum cauſis & effectibus, facile negotio cæteros imminutionis gradus, & quæ inde conſequi ſolent, intelligemus.

§. 11. Prius autem quam de præternaturali hac & morbida Menſium ſuppreſſione dicere aggrediar, animadvertendum eſt, *naturale* quoque eſſe *ſuppreſſionis genus*, omnibus fœminis commune, nullique inde naſcenti malo obnoxium. Hinc eſt quod certas quaſdam periodos vitæque conditiones cernamus, quibus Menſes ſtatuta lege, & natura volente ſuppri-

π Inſtitut. Medic. ϱ Aphor. §. 5. No. 57.

muntur; cum non minus Naturæ adverſum, minuſque valetudini incommodum foret, tunc ut fluerent, quam alias ut non fluerent.

§. 12. Sic *Mulieri gravidæ* ex ipſius Naturæ ordine inhiberi videmus Menſtrua. Sunt quidem fœminæ nonnullæ, quibus per tres primos menſes ſolito ordine, idque citra abortus periculum fluunt. In quo nempe caſu ſanguis ex Vaginæ vaſis provenire videtur. Imo neque defuerunt Mulieres, quibus per totum σ graviditatis tempus ſtatas ſuas periodos fluxus peregerit. At rariſſima ſunt ejuſmodi exempla; neque minus a generali regula hæ fœminæ, quam quibus Menſes omnino non obtingunt, ſunt excipiendæ.

Sunt quidem *mala nonnulla*, quæ fœminas per quoddam poſt conceptum tempus comitari vulgo ſolent. At ea ex toto non oriri videntur a Menſium ſuppreſſione: invadunt enim nonnunquam ſtatim a conceptu, (qui frequenter paulo poſt purgationem menſtruam accidit) vel ſaltem ante conſuetam, qua fluxus redire ſolebat, periodum; ac proinde priuſquam augeri ita poſſit ſanguis, ut Plethoram gignat. His igitur malis nequaquam obſtantibus, mulierum fabricæ *naturale* videtur, ut dum Uterum gerunt, Menſes ſupprimantur. Id vero ulterius adhuc apparet ex periculo quod fluxus hoc tempore, ac præſertim poſt tertium menſem contingens, tum matri tum conceptui plerumque ſecum adfert.

§. 13. *Alia Mulierum conditio*, qua Natura certa quadam & definita lege Menſes ſupprimi poſtulat, eſt, cum infantibus lactandis dant operam. Si enim hoc tempore promanare contingant, haud parum noxæ, ſi non ad nutricem, ſaltem ad infantem inde derivari plerumque deprehendimus. Hac enim ratione vitium fere Lac contrahit: unde infans multis morbis obnoxius redditur, præcipue *cutis defædationibus & ulcuſculis*, interdum *Diarrhææ* haud facile ſiſtendæ, *Atro-*

phiæ

σ Fabric. Hildan. Cent. 5. Obſ. 41.

phiæ nonnunquam aut *Epilepſiæ*, quemadmodum a Mercato † obſervatum eſt. *Ex quo vitio*, inquit (viz. Menſibus nutrici erumpentibus) *pueri citra dubitationem vel in Epilepſiam, vel ſcabiem, aut alia mala majore ex parte prolabuntur*. Hi autem morbi ſtatim interdum, interdum non niſi poſt aliquod tempus, alii citius, alii tardius apparent. Eſt tamen ubi Menſes ſolenniter ‡ fluunt in lactantibus, ſcilicet gracili corpore præditis & victu pleniore utentibus. Quibus forte in caſibus, nihil inde mali infantibus acciderit; quanquam id ab Auctoribus animadverſum haud video.

§. 14. *Alia* dein, qua Menſes naturaliter ſupprimuntur, *occaſio*, eſt *ætas*. Exinde eſt, quod intra annum quadrageſimum & quinquageſimum prorſus inhibeatur eorum curſus, idque ſine ulla ſanitatis noxa. Non vero inficiandum eſt, haud exigua fœminis interdum circa hoc tempus mala accidere ſolere. Sed eae fere fœminæ ejuſmodi ſunt, quæ vel pravo corporis habitu, vel morbo aliquo determinato antea laborarunt, aut quæ certam quandam corporis partem imbecillam habuerunt. Sic ſi fæmina leucophlegmatico ſit corporis habitu, ab Hydrope circa hoc tempus ei metuendum eſt. Tumores autem ſcirrhoſi, tametſi per multos antea annos, abſque inſigni aliquo incommodo, corpus occupaverint, ſub Menſium ceſſationem facillime in Cancros ſe convertunt. Aut ſi Pulmones antea debiles fuerint, a Phthiſi periculum erit. Itidem & de aliis morbis, ad quos temperamentum proclive ferebatur. Atque hac quidem ratione, Menſium ſuppreſſio etiam juxta hanc Naturæ legem, utpote quæ diuturnum habitum interrumpit, omni morborum generi in corporibus ad eos ſponte ſua propenſis cauſam præbere poteſt. Corpora enim infirma & prava valetudine utentia videmus ægre pati poſſe diuturnæ conſuetudinis intermiſſionem, quam tamen integra & robuſta craſi prædita facile atque ſine ullo detrimento valent ſuſtinere. Inde eſt quod

 fœ-

† De Morb. Mul. cap. xv. ‡ Freind. Emmenol. p. 132. Jacob. Sylv. Ambian. de Menſibus. p. 165.

fœminæ valetudinariæ eam, qua menſes fluere deſinunt, ætatem, omnium tota vita periculoſiſſimam experiantur. Quin & a Mauriceau σ obſervatum invenio, plures circa hoc tempus fæminas quam alia quaquam vitæ periodo mortem oppetere. Fœminis autem ſano corporis habitu gaudentibus citra ullum incommodum terminatur fluxus. Idem ſcilicet in hac re animadvertere licet, quod in Ulceribus, & Fonticulis, aliiſque ejuſmodi fieri videmus, quæ ſi corpus alioquin ſanum & robuſtum nacta fuerint, ſatis tuto & ſine periculo exſiccari poſſunt: ſin vero in corpus imbecillum aliterque male affectum inciderint, eorum exſiccatio omnium fere morborum genera producit. His igitur non obſtantibus, quæ hac ætate fit menſium ſuppreſſio, *naturalis* ſtatuenda eſt: mala autem quæ inde nonnunquam ſubnaſcuntur, caſui ſolummodo ſunt adſcribenda. Contra vero, ſi alia quapiam ætate ſupprimatur fluxus, renitente natura id fieri, & ſi inter tot varii generis morbos, quibus exinde fæminæ fere objectantur, incolumis quæpiam evaſerit, id fortuito accidiſſe exiſtimandum eſt.

§. 15. Neque forte alienum erit hic etiam referre, quod fœminas *poſt partum*, utique ſi Lochiorum copia largior fuerit, ſæpe per duas vel tres periodos menſtrua purgatio deſtituat. Sic etiam *a morbo*, qui vires earum multum attenuavit, *convaleſcentibus* tardius redeunt Menſtrua. Similiter ab *inedia*, vel *alia evacuatione nimia* imminuuntur vel prorſus ſupprimuntur. Neque tamen mulieres in his caſibus ulla fere a ſuppreſſione patiuntur incommoda, ſed corpore iterum inſtaurato ultro plerumque redit fluxus.

§. 16. Denique fœminis nonnullis inhibetur purgatio Uterina abſque noxa, quia ſcilicet hunc defectum ſupplet *evacuatio vicaria* ex alia quadam corporis parte, Naſo puta, Pulmonibus, Ventriculo, Oculis, Auribus, Gingivis, mammarum Papillis, Umbilico & aliis multis

φ par-

σ Traite des maladies des Femmes groſſes, &c. p. 50.

φ partibus, imo & quandoque ex Digitorum extremis ψ

§. 17. Venio jam ad *præternaturalem & morbidam Menſium ſuppreſſionem* In qua re exponenda, primum ejus *cauſas*; dein qui eam conſequuntur *effectus*, memorabo: poſtea *prognoſin* brevi perſtringam; ac poſtremo *de medendi ratione dicam.*

§. 18. *Evidentes* ſuppreſſionis *cauſæ* in genere ſunt, quæcunque repentinam ſub fluxus tempus in corpore mutationem efficiunt, quæ corporis vires paulatim atterunt & pravum ei habitum inducunt, vel denique morbus aliquis uteri ſingularis.

Cauſæ, *quæ repentinam ſub fluxus tempus in corpore mutationem efficiunt*, ſunt imprimis omnes in *rebus nonnaturalibus errores.* Tales ſunt cibi & potus incraſſantes, adſtringentes, vel nimis crudi; uti Lac, Piſces, Fructus auſteri, Acetum, nimius frigidæ uſus &c.: omnia quæ ſecretiones & excretiones turbant, cujuſmodi eſt frigus perſpirationem inhibens: omnes notabiliores juxta periodum evacuationes; (ſic venæſectio ſi inſtante fluxu vel durante eo inſtituta fuerit, morbidam χ interdum ſuppreſſionem inducit, aliquando profluvium per unam ω tantum aut alteram periodum inhibet, nonnunquam vero ſi aliquot ante periodum diebus ſanguis mittatur, neque menſium curſum interrumpit neque eorum quantitatem minuit: denique omnes vehementes animi affectus, ut inopinatus terror, mæror, ira &c. Hæ aliæque ejuſmodi cauſæ, ſi inſtante periodo contingant, fluxum inhibere, ſi fluxus tempore, eum protinus ſiſtere poſſunt. Ut enim circa hoc tempus plus fere minuſve corpus perturbatur, ita facilius iſtis quantumvis parvis mutationibus afficitur, quas alias abſque ullo incommodo pati potuerat. Eodem plane modo quo in morbis acutis, cum natura criſin meditatur, exiguus aliquis caſus ejus conſilium fruſtrari, fa-

 taleſque

φ vid. Sennert. & paſſim apud Obſervatores. ψ Mercat. Morb. mul. lib. 1. cap. 7. χ Foreſt. lib. 28. obſ. 3. ω Freind. Emmenolog. p. 64.

taleſque ſecum effectus trahere poteſt. Hic tamen notandum eſt cauſas haſce, pro variis corporum craſibus effectus ſortiri multum diverſos. Sic fœminis quæ debiles & tenellæ ſunt, vel minima ex his cauſis ſuppreſſionem adferre poteſt. Earum enim corpora circa hoc tempus valde delicata ſunt, ſummaque cum cura tractari poſtulant. At in mulieribus athleticis & duro labori aſſuetis, haud facile ex erroribus in rebus nonnaturalibus ſupprimi ſolet fluxus menſtruus.

Cauſæ *quæ corpus debilitant, pravumque ejus habitum proinde & menſium ſuppreſſionem inducunt*, ſunt innumeræ. Huc referri poteſt diuturnus non naturalium abuſus. Poſſem etiam inter ſuppreſſionis cauſas recenſere omnes propemodum morbos: idque non minore cum ratione quam Auctores ſolent, qui Menſes ſuppreſſos inter omnium fere morborum cauſas enumerant. Et hæc quidem alia aliorum diverſis temporibus cauſæ vel effectus eſſe poſſunt. Sic ubicunque præcedit pravus corporis habitus, ſolitus ejus effectus eſt, ut Menſes ſupprimantur, eadem ſcilicet ratione qua alias excretiones turbat. Si vero prior occupaverit, & longiorem moram traxerit Menſium ſuppreſſio, pravum corporis habitum conſequi neceſſe eſt. Hic autem obſervare licet, quod uti ſuppreſſio diu interdum priuſquam pravum corporis habitum inducat, perſeverat, ita & corpus nonnunquam longo morbo extenuatur & debilitatur priuſquam Menſes ſupprimantur. Sic ego Mulierem juvenculam vidi Phthiſi Pulmonali in ultimo ſtadio laborantem, & inſignibus colliquationibus contabeſcentem; cui tamen Menſes ſtatas ſuas vices obeuntes ad extrema fere vitæ ſpatia perſtabant. Verum hoc raro contingit, frequentius enim ſub ejus morbi initium ſiſtitur fluxus.

§. 19. His de cauſis ſuppreſſionis præmiſſis, proximum eſt, ut ejus *effectus* perpendamus. Hic autem eos potiſſimum qui uſitatiores ſunt, memorabimus. Qui enim omnes enumerare voluerit, ei omnium fere morborum, neque ſimplicium

plicium modo, ſed eorum quoque qui alii cum aliis connexi atque innumerabiles ſunt, catalogus erit conficiendus. Cæterum de effectibus iis agemus tanquam ſuppreſſioni paulo ſimpliciori, ubi & antea corpori ſua utcunque ſanitas conſtabat, ſupervenientibus. Si enim corpus morbo ante correptum ſit, tum ea oritur ſuppreſſionis atque prioris morbi effectuum conturbatio, ut eos alios ab aliis dignoſcere difficile ſit. Quod ſi in longi alicujus morbi decurſu corpori jam labefactato ſuppreſſio acceſſerit, haud ut morbus ea ſpectanda eſt, vixque aliis ſymptomatibus, præter ea quæ ad priorem illum morbum pertinent, comitatur.

Conſuetiſſimi ſimplicioris ſuppreſſionis *effectus* ſunt *Chloroſis*, & *Affectio Hyſterica dicta*. Hujus adeo varia ſunt & multiformia ſymptomata, ut (quemadmodum monet immortalis [a] Sydenhamus) *nullos non æmulentur ex iis affectibus quibus atteruntur miſeri Mortales.* Tantus eorum numerus, tantaque inconſtantia, ut nulla corporis pars ab eorum aggreſſibus ſit immunis. Modo hanc invadunt, mox in alteram migrant. Hodie tanta violentia diſcruciant, ut ægra, iis ſaltem, quibus id genus morbi minus ſit perſpectum, ultimum quaſi ſpiritum trahere videatur: & tamen, nec longo poſt tempore, poſtridie forſan, integra fere valetudine fruitur. Hæ autem omnes viciſſitudines citra ullum ordinem, aut undecunque apparentes cauſas eveniunt. Atque hujuſce varietatis & inconſtantiæ obſervatio, una eſt atque inter præcipuas, qua hunc ab aliis morbis, quos tam proxime aliquando mentitur, internoſcamus, via.

Particularia autem & Menſium ſuppreſſioni laborantibus maxime *familiaria ſymptomata* hæc ſunt: gravitas & laſſitudo per totum corpus, dolores in variis partibus, præſertim in capite, circa lumbos & inguina; languor, debilitas, movendi difficultas; primarum viarum perturbationes, uti dyſorexia, dyſpepſia, pica, nauſea, vomitus, cardialgia, ructus acidi, tormina ventris flatus &c.: color in toto corpore pallidus, pedum & crurum tumores & varices: pectoris anguſtia, ſpi-

[a] Diſſertat. Epiſtolar. de Affect. Hyſteric.

ſpiritus difficultas, tuſſis, cordis palpitatio, ſpaſmi, uti globus quaſi in gutture ſurſum reptans, frigoris calorisque viciſſitudo & alia multa. Atque (ut uno quaſi verbo, cum magno β Boerhaavio omnia comprehendam) *depravatæ functiones omnes fere naturales*, *vitales*, *animales*.

Ex his ſymptomatis *plura* hanc ægram, illam *pauciora ſimul occupare ſolent*, ut in aliis morbis fere accidit. Dum enim morborum enumerantur ſymptomata, minime intelligitur ea omnia in uno & eodem ægro ſemper reperiri, ſed ea quæ frequentius occurrunt ſymptomata eſſe.

Sunt ea etiam in ægris diverſis *nunc magis nunc minus violenta*. Quin & in eadem ægra variant, interdum remittentia aut prorſus intermittentia, ac poſtea revertentia. Dum enim adhuc recens ſuppreſſio eſt, vulgo ſub ſtatæ periodi tempus (uti γ Hippocrates docet) acrius inſurgunt. At ubi ſuppreſſio inveteraverit, ſymptomata hæc nullam certam legem, aut periodorum rationem obſervantia, modo remiſſius, modo intenſius urgent.

Symptomata porro interdum *citius* interdum *ſerius* ſuppreſſioni *ſuccedunt*. Ita, cum Menſes fluxus tempore ſubito reſtricti fuerint, *illico* ægram violentiſſima nonnunquam ſymptomata corripiunt, qualia ſunt horripulatio, ſpaſmi, anxietas δ circa præcordia &c. quæ aliquando & lethalia ε fuere: alias *tardius mali quid* perſentiſcunt, quandoque ſub reditum proximi periodi, aliquando non niſi poſt duas vel tres periodos, interdum longiore adhuc intervallo ζ.

Cum ſuppreſſio & ſolita ejus ſymptomata *diu perſtant*, corpus ſenſim atterunt, & ſymptomata hyſterica (quibus non alia magis, Medicorum conſilia, vimque medicamentorum fruſtrantur & eludunt) altius radices agunt, aliique jam propriam formam adepti morbi, qui ægre admodum tolluntur, corpus occupant. Hujus generis ſunt Cachexia, Hydrops, Atrophia &c. Et hi paucorum interdum menſium ſpatio (uti me

β Aphor. 1285. γ Morb. Mul. lib. 1. §. 5. δ Foreſt. Lib. 28. Obſ. 2. ε Id Lib. 28. Obſ. 3. ζ Freind. menſ. ſuppreſſ. Hiſtor. 3.

me obſervare memini) invehuntur: frequenter tamen ſuppreſſio cum aſſuetis ſuis ſymptomatis multo longius durat antequam tales morbos inducat, interdum etiam per annos aliquot ac tandem medicamentorum ope prorſus ſummovetur. Cum autem alius morbus, uti Aqua intercus &c. ſupervenerit, non amplius tanquam Menſium ſuppreſſio ſpectandus eſt, neque eodem modo quo hæc, quanquam ea origine ortus, tractandus. In Menſium enim ſuppreſſione, ut & in multis aliis morbis, Phthiſi puta &c. varii ejus gradus tot quidem morbi ſunt: etſi ad confuſionem vitandam, morbum aliquem toto ſuo decurſu eodem nomine frequentius appellamus, alios autem morbos ei ſupervenientes Symptomata tantum dicimus.

Sunt porro, præter hactenus enumeratos, alii *rariores & magis ſingulares* morbi, ex menſium ſuppreſſione interdum orti. Ex his quidam inſanabiles ſunt ut Scirrhus, Cancer, & Gangræna uteri &c. Alii interdum talis indolis, ut, quamvis antea tolli nequiverint, redintegrato tamen corporis habitu, menſibuſque reductis, ſponte ſua evaneſcant. Hujus generis apud Cl. Freind α exemplum habemus, haud vulgarem *tibiæ tumorem.* Plures etiam alios morbos rarius inde ortos apud Obſervatores reperire eſt, ut β Epilepſiam, γ Maniam &c. Et novi adhuc ſuppreſſionis effectus, pro variis corporum temperamentis, cuilibet uſu occurrent. Aliis enim ægris plura, aliis pauciora, ex eadem cauſa orta, mala ſimul obveniunt: in aliis atque aliis hoc vel illud ſymptoma, pro propria cujuſque corporis indole, præviaque ad hunc vel illum morbum proclivitate, ſe oſtendit. Cum enim corpus aliqua ſui parte infirmum eſt, (& ut notat δ Celſus, *raro quiſquam non aliquam partem corporis imbecillam habet*) aut ad certum aliquem morbum propenſius inclinat, promptius faciliuſque, interveniente caſu aliquo, in hac quam ulla alia parte, & hoc quam alio quovis morbo afficitur. Atque hinc eſt quod in diverſis hominibus ex *frigore ſuſcepto* adeo

C di-

α Idem ibid, β Timæi Caſ. Medicinal. lib. I. Caſ. 12. γ Foreſt. lib. 10. Obſ. 24. δ Lib. I. cap. 3.

diverſos videamus exoriri effectus. In alio quippe Febrem ſimplicem, in alio Anginam, Pleuritidem vel Rheumatiſmum; in alio Coryzam, Catarrhum, ſeu Diarrhœam; in alio denique Paralyſin &c. gignit. Haud aliter ſe res habet in menſium obſtructione, utpote quæ in diverſis temperamentis, omnibus ferme morborum generibus occaſionem præbere poſſit. Ex hac ratione Auctoribus tritum & communi uſu receptum videmus, ut, cum omnium fere morborum, ſive acutorum, ſive chronicorum cauſas enumerant, menſium ſuppreſſionem eodem referant; ac nominatim inter cauſas Pleuritidis, Apoplexiæ, Podagræ, Phthiſeos &c eam reponant. Neque dubium eſt quin ad hoſce morbos generandos ea operam ſuam conferre poſſit. Rarius tamen accidit ut hi ab illa originem ducant. Quandocunque autem id fit, ab ea tanquam cauſa duntaxat ſocia, (quæque niſi aliæ circumſtantiæ in corporibus ad iſtos morbos antea præparatis una adeſſent, talem effectum non edidiſſet) provenire videntur. Alii vero iſti morbi, viz. primarum viarum perturbationes, Chloroſis, & affectiones hyſtericæ, menſium ſuppreſſionem tanquam adæquatam & propriam cauſam agnoſcere videntur: hi enim certius conſtantiuſque, & in omnibus temperamentis majore minoreve gradu, eam comitari deprehenduntur

§. 20. Ad *Prognoſin* quod pertinet vix quidquam eſt quod de ea explorate affirmare liceat. Generatim vero pronunciare poſſumus, quod quo diutius ſuppreſſio duraverit, & quo plura eam ſymptomata conſequuta fuerint, eaque violentiora extiterint, eo pejus: & contra. Prognoſis enim nihil aliud eſt, quam ea, quam libratis hinc inde bonis & malis ſymptomatibus, de morborum eventu ferimus, ſententia. Ea vero ſymptomata adeo inter ſe permiſta varieque complicata plerumque inveniuntur, ut, quid in caſu aliquo ſingulari certo eventurum ſit, difficile admodum ſtatuatur: quanto autem difficilius, regulas tradere, ad quas omnes omnino caſus, & omnes, quæ in ægris occurrunt, ſymptomatum combinationes, referri poſſint. Quod ſi talem aliquam normam

mam conſtituere velimus, neceſſe eſt ejuſmodi ſit, ut ejus ope non tantum de hac ipſa ſuppreſſione, verum etiam de morbis eam comitantibus judicari queat. Sed cum hæc ad particularem iſtorum morborum pertractationem potius referenda ſunt, ita iis hoc in loco omiſſis, id tantum notabimus; quod cum ſimplex ſuppreſſio eſt, plerumque ſatis facilis, ſi remedia tempeſtive adhibeantur, ejus cura ſit; cum vero aliis eſt complicata, pro aliorum, quibus conjuncta eſt, morborum natura, magis minuſve difficilis ac incerta Prognoſis fiat.

§. 21. Jam ordo depoſcit ut ad *curationem* deveniam. Pleniorem autem, & qualem meretur argumenti dignitas, hujus rei tractationem vix patitur inſtituti ratio. Quare ſatis mihi erit varias eas, quæ pro variis circumſtantiis proſequendæ ſunt, medendi vias paucis ac ſummatim perſtringere, nudamque fere remediorum quæ in hunc finem vulgo præſcribuntur, enumerationem facere.

§. 22. Ex iis, quæ de ingente cauſarum & effectuum ſuppreſſionis varietate dicta ſunt, plane conſequi arbitror, *nullam* poſſe *generalem*, quæque omnibus caſibus inſerviat, *methodum* ſtatui; verum eam pro rerum varietate variam eſſe debere.

Sic v. g. cum Menſes fluxus tempore *ſubito* reſtricti fuerint, opera danda eſt ut eos quamprimum reducamus, per fotus, frictiones, pediluvia, ſemicupia & ſimilia, vel per venæſectionem in ſaphæna, clyſmata emmenagogica, Emmenagoga per os ſumpta, vel ſudorem excitando, quod Foreſtus χ ſibi feliciter ceſſiſſe hoc in caſu teſtatur. Atque, ut obiter id attingam, hæc quæ ſanguinem deorſum derivant, ſi ſolito fluxus tempore adhibeantur, ſola fere videntur remedia, quibus Uterina purgatio, cum ea ſupprimitur, defectuſque vicaria aliqua evacuatione ſuppletur, naturali ſuo curſui reduci poteſt. Quod ſi ea deficiant, aut ſi quid in

χ Lib. 28. Obſ. 2.

Utero vitiatum, quod Menſes eo fluere prohibeat, ſigno aliquo appareat; tum deſiſtendum, nec turbanda ea eſt, quam huic defectui ſupplendo Natura invenit, via.

Contra, cum obſtructio *ex pravo corporis habitu* originem traxerit, aut diu perſeverando *eum* invexerit, irrito prorſus labore fluxum reducere conabimur, donec in integrum reſtitutus fuerit corporis habitus: neque tutum eſt ulla remedia, ad Menſes ciendos, niſi hoc prius facto, adhibere. Prima igitur hoc in caſu cura eſt, idonea aliqua & ad ſingulas circumſtantias accommodata ratione, habitum corporis emendare: quo præſtito, ſpes eſt fluxum ſponte ſua reverſurum. Quod ſi ea non reſpondeat, tum tempus eſt, appoſitis ad eam rem remediis, Menſium reductionem conari.

Similiter ſi certus aliquis morbus uti *Aqua inter cutem* &c. acceſſerit, congrua medendi methodus eſt, ut is morbus, nulla habita Menſium ratione, ſed eodem modo ac ſi inhibiti haud fuiſſent, depellatur: ut optime a Paulo Ægineta[a] monitum. *Quum igitur* (inquit ille) *ob aliquam partium internarum primariam affectionem abſcinditur aut remoratur muliebris purgatio, nihil neque præſtantius neque utilius, quam membri ſtatim peculiari vitio mederi, atque poſt hæc Uterum ſui muneris admonere.* Tali enim in caſu fieri non poteſt ut fluant Menſes. Nec ſi poſſet, ita tolleretur Hydrops, ſed potius augeretur. Omnes quippe ſanguinis evacuationes ſolidorum vires minuere, & quod ſanguinis reliquum eſt, tenuius magiſque aquoſum, motumque ejus languidiorem reddere experimur. Propterea in morbis inflammatoriis, venæſectio eum ipſum in finem inſtituitur. In Hydrope vero, plus nimio jamdudum hic ſtatus rerum obtinet. Idcirco quamvis Menſium obſtructio Hydropi cauſam dederit, qui tamen Hydropis ſanandi ergo, eos reducere, aut eorum defectum venæſectione ſupplere adnixus fuerit, is utique pravo & præpoſtero inſtituto rem aggredi cenſendus eſt. Pari enim nec pejore conſilio Hydropem quis ex *febre* vel *ſpirituoſorum liquorum potatione* contractum, refrigerantibus & diluentibus po-

[a] Lib. 3. cap. 61.

poculis ægro miniſtrandis; vel Pleuritidem quod eam *frigus* genuerit, calidis & ſtimulantibus medicamentis adhibitis, ſanare tentaverit.

Rurſus cum ſuppreſſio ex *magna aliqua evacuatione* orta fuerit, id primum curandum, ut damnum inde datum reſarciatur, corpuſque ad priſtinum ſuum ſtatum reducatur.

Itidem, cum ex aliquo Uteri, Vaginæ &c. *morbo* ortum ſuum duxerit, is primum, ſi fieri poſſit, amoliendus eſt: ſecus enim irrito conatu fluxus reductio tentatur.

Denique, ut in genere rem complectar, cum morbus quivis, vel unum aliquod ſymptoma ſuppreſſioni comes adhæſerit, unde *gravius* quam ab ipſa ſuppreſſione ægræ *periculum* immineat, eorum curatio præcipua habenda eſt, & omni molimine tentanda, etiamſi talem methodum poſtulet, quæ ſuppreſſionis amovendæ conſilio adverſetur. Sic ſi dum Menſibus reducendis operam damus, morbus aliquis acutus inſurgeret, ad eum tollendum curam noſtram e veſtigio convertere oportet. Neque in his caſibus venæſectionem reformidabimus, (quatenus ægræ vires id patientur) etſi forte primæ noſtræ ſuppreſſionis curandæ intentioni repugnaret.

Cum prædicti illi ſimileſque *morbi depulſi* fuerint, *corporiſque* quantum ſat erit, *inſtauratus habitus*, ſi Menſes ſua ſponte non redierint, eos quamprimum reducere ex artis præſcripto adnitendum. Pari modo cum *obſtructio ſimplicior* fuerit, neque tam diu durarit, ut corporis habitus inde depravaretur, ſed tantum inordinata quædam ſymptomata hyſterica, aut primarum viarum affectiones ſecum traxerit, quo maturius evacuatio menſtrua reducta erit, eo melius.

§. 23. Jam reſtat, ut *remedia* ad Menſium obſtructionem præſcribi ſolita commemorem: ita tamen ut certos caſus, quibus hoc illudve, non vero aliud, adhiberi debeat, neutiquam mihi aſſumam definiendos. Alias enim referenda mihi eſſent certa ea ſigna, quibus varia in diverſis caſibus ſolidorum & fluidorum vitia dignoſci queant: moduſque porro eſſet conſtituendus, quo ſingula ea remedia in vitiis hiſce

corrigendis operam ſuam conferunt. Satis autem conſtat me hæc omnia attingere non poſſe.

Ex Menſium ſuppreſſorum remediis nullum eſt quod frequentius auctores inculcant quam *Venæſectionem.* Magnæ tamen inter eos agitatæ ſunt lites, quo potiſſimum tempore, & ex quanam corporis parte, an ſcil. ſuperioribus vel ex inferioribus extremitatibus ſanguinem mitti conveniat. At plerique conſentire jam videntur, ex utriſque partibus pro diverſo rerum ſtatu recte id fieri. Sic ad magnam Plethoram minuendam, Cubiti venam ſecari imperant, ad ſanguinem vero deorſum derivandum, Saphænam.

Ad idem etiam ſanguinis deorſum derivandi conſilium præſcribi ſolent, *frictiones* & *cucurbitulæ* inferioribus extremitatibus applicandæ. Dein ad vaſa laxanda, & ſic quoque ſanguinem ad inferiora trahendum, adhibentur *fomenta*, *vapores*, *pediluvia*, *ſemicupia* &c.

Aliud, quod vulgo præcipiunt remedium eſt *Purgatio.* Sæpe ab hac curandi initium fit. Interdum tamen primarum viarum affectiones vomendum primum indicant. Ex purgantibus, quæ validiora ſunt, hoc in caſu potiora habentur, (ſi iis ferendis ægræ vires ſufficiant) ea ſcil. quæ appellantur Hydragoga; ut Aloe, Jalappium, Scammonium, Colocynthis &c. cum Mercurio dulci: quod hæc non ſolum primas vias abſtergere dicantur, ſed etiam in ſanguinem ſe inſinuare, & ejus lentorem diſſolvere, velocitatemque augere, ac inteſtina ſtimulando derivationem deorſum facere. Neque alienum forte erit prius adhibere, vel hiſce purgantibus pro re nata admiſcere, ſalem Tartari, ſaponem Venetum, vel Tartarum vitriolatum &c.

Poſt Cathartica, prout opus fuerit, adhibita, medicamenta *Emmenagoga* dicta in auxilium vocantur: aut ex his quædam Catharticis interdum commiſcentur. Hujus generis ſunt Gummi Galbanum, Myrrha, Opopanax, Sagapænum, aſſa fætida &c. Radices Bryoniæ albæ, Leviſtici, Rubiæ Tinctorum, Curcumæ, Ariſtolochiæ utriuſque &c. Folia Rutæ, Artemiſiæ, Matricariæ, Sabinæ &c. Crocus. Borax.

rax. Sal Succini. Caſtoreum & multa alia. Neque inter Emmenagoga ultimum locum meretur Chalybs. Haud temere enim ex iis ullum invenietur præſentius remedium, ſive ejus limatura ſumatur, vel Tinctura cum vino Rhenano parata, vel Martis vitriolum.

Omnibus hiſce medicamentis adjungenda eſt moderata *corporis exercitatio*, præcipue Equitatio, quæ quidem in omnibus fere morbis chronicis, inter omnia remedia primas ſibi merito vendicat.

§. 24. Si quorumlibet horum remediorum ope Menſes ad fluendum perducti fuerint, ab iis fluxus tempore ægra abſtinere debet, poſteaque, ſi res ita tulerit, eadem repetere. Convenire ſaltem videtur, ut aliquo ante proximam periodum tempore repetantur, & hac ratione quoad fieri poteſt, Menſes ad debitum ordinem revocentur.

Menſibus ad hunc modum reductis, Symptomata, quæ eorum ſuppreſſionem comitabantur, omnia evaneſcunt: & quidem plerumque ante Menſium reditum, ea multum imminuta, ſi non penitus deleta ſunt.

CAP. III.

De Menſium Fluxu immodico.

§. 25. Ad alterum illud jam progredior, de quo dicendum propoſui, Menſium vitium, *immodicum* nimirum eorum *fluxum*. Sed in hac re eo paucioribus me defungi oportet, quod hanc Diſſertationem in molem jam nimis magnam videam excreviſſe.

§. 26. Fluxus immodicus ſtatuitur, *ex majore*, quam alias ſolebat eſſe, *ejus copia*, & *ex ſymptomatibus* quae eum comitantur. Nam, ut ſupra diximus, quantitas in ſe ſpectata, haud certa norma eſſe poteſt hanc rem dijudicandi: eo quod non ſolum alii fœminae uberior, alii parcior ſit Menſium

copia

copia uſitata , ſed etiam quod una eademque fœmina, quibuſdam in caſibus, ſolita majorem evacuationem abſque ullo ſanitatis diſpendio, ſuſtinere poſſit.

Ita ſi fœmina *pleniore victu*, vel *parciore exercitio* quam alias conſueverat, per aliquod tempus uſa fuerit, largior ei cæteris paribus accumulabitur ſanguinis quantitas, ac proinde citra ullam noxam major menſium quantitas fieri poteſt.

Iterum, cum in *morbis acutis* Menſes per modum Criſeos fluunt, major nonnunquam copia, quam quæ ſanæ & integræ fluebat, poteſt eſſe, nec tamen immodica quia nullum inde malum conſequitur.

§. 27. Cæterum fluxus immodicus eſſe poteſt, ſi ſanguis majore copia, quam alias ſolet, *ſubito* fluat; aut quamvis tarde fluat, ſi *diu* tamen duret; aut ſi periodi ſolito *frequentius* recurrant.

Interdum per longum tempus ſine lege fluit, per multos ſcil. dies, hebdomadas, menſes, imo & annos [α] aliquot, nunc intermittens, mox rediens, nulla periodo ſervata. Aliquando etiam, licet raro, fœminis poſt abruptum per aliquot annos Menſium curſum, contingit. Sic fœminam novi ſeptuaginta prope annos natam (cui Menſes ante multos annos fluere deſierant) quæ abſque ulla apparente cauſa, in immodicum incidit fluxum, qui Hydropem, quo extincta eſt, invexit.

§. 28. Immodici fluxus *cauſæ* in genere ſunt, omnia corporis habitum, & ſpeciatim uterum labefactantia; vel quæ majorem in uteri vaſis, quam cui ſuſtinendo paria ſunt, ſanguini impetum impertiunt.

De *prioribus* nihil eſt quod hic aliud addamus, quam ut obſervemus eandem cauſam quæ uni fœminæ menſium adfert ſuppreſſionem, alteri fluxus immodici occaſionem præbere poſſe.

Præcipuæ, quæ *uterum* nominatim *lædunt & debilitant*, cauſæ

[α] Freind. Hiſtor. 1. fluxus immod.

cauſæ ſunt, abortus, partus difficilis, retentæ ſecundinæ, lapſus, ictus inferiori ventri incuſſus, inflammatio prægreſſa, aut ulcus in utero &c.

Quæ *ſanguini* in uteri vaſis *majorem impetum* impertiunt, ſunt violenti vicinarum partium motus, ut vomitus enormis, ſternutatio [α] immodica, ſtimulus a violento colico dolore aut teneſmo &c. datus: cuncti ingentes animi affectus, motus aut æſtus nimius, cibi & potus nimis ſtimulantes, frigus ſuperioribus corporis partibus veluti ſubuculas madidas induendo ſuſceptum, medicamenta emmenagoga alieno tempore adhibita, & multa alia, præſertim ſi durante fluxu contingant.

§. 29. *Symptomata* immodicum menſium fluxum comitantia, *diverſa* ſunt, prout is *ſubitus & recens* fuerit, vel *tardus & inveteratus:* ex majore tamen parte eadem ſunt, quæ aliis ejuſdem quantitatis ejuſdemque durationis hæmorrhagiis contingunt, niſi quod cum hyſterico genere magis forte participent. Sic cum *ſubitus & copioſus* eſt, ejus comites ſunt languor, pallor, cordis palpitatio & anxietas, ſyncope, magna imbecillitas, pulſus debilis & intermittens, ſudor frigidus, convulſiones &c.

Cum vero *tardus eſt & diu durat*, corpus pedetentim debilitat, & paulatim ſymptomata inducit jam memorata, & interdum generis nervoſi ſenſum acutiſſimum creat; dein viſcerum functiones depravat, ſecretiones & excretiones turbat, unde oriuntur humorum cruditas, cachexiæ, tumores leucophlegmatici, hydrops, fluor albus, colliquationes, febris hectica, atrophia &c.

§. 30. Morbi *Prognoſtica*, ex ægræ ætate & temperamento, ex ſingulari, quæ eum genuerit, cauſa, ex tempore quo duraverit, ex ſymptomatis quæ eum ſequuta ſint, aliiſque circumſtantiis inter ſe collatis, deſumenda ſunt.

§. 31. *Intentiones curativæ* ſunt, cauſam ſubmovere, fluxum ſiſtere, ſymptomata inde orta depellere, ægræ denique vires ita reficere ut morbi reditus præcaveatur.

[α] Fabri Hildan. Cent. 3. Obſ. 58.

Ut autem his intentionibus ſatis fiat, *methodi* multum *diverſæ* pro morbi cauſa, duratione, aliiſque circumſtantiis adhibendæ ſunt.

Ita, cum morbus adhuc *recens* eſt, atque ex *lapſu*, vel *ictu*, ex nimia ſanguinis *copia*, vel nimio ejus *motu* aut *rarefactione* originem ducit, venæſectio omnino neceſſaria eſt. Contra, ſi morbus *inveteraverit*, aut *imbecillus corporis habitus* ei cauſam dederit, intempeſtivæ ſunt omnes evacuationes, curandique methodus eo unice dirigenda eſt, ut corpori ſuum robur reſtituatur.

§. 32. Curationis initium a *revellentibus* eſſe faciendum vulgo præcipiunt Auctores, viz. per venæſectionem, frictiones, ligaturas, & cucurbitulas partibus ſuperioribus applicandas.

Ad *venæſectionem* autem quod attinet, curandum ut ea caute admodum, vixque aliis forſan, præter jam memoratos, caſibus, rariſſime vero unius revulſionis gratia, adhibeatur. Si enim ægra, aut antea imbecillis, aut ſanguinis diſpendio multum debilitata fuerit, inepta prorſus ſive in hac, ſive in aliis hæmorrhagiis venæſectio eſt. Sic ſi ægrum, cujus corpori vel Hydrops vel Phthiſis Pulmonalis diu inſederit, *hæmorrhagia narium* corripuerit, neutiquam ſane congruum foret, exiguas illas virium reliquias ſanguinis miſſione adhuc imminuere. Aut ſi æger antea ſanus, repentina aliqua & larga ſanguinis profuſione, adeo debilitatus fuerit, ut ad ſyncopen, convulſiones &c. perductus ſit, admodum certe periculoſam venæſectionem fieri neceſſe eſt. In omni igitur immodico menſium fluxu, haudquaquam promiſcue imperanda eſt venæſectio, verum accurate perpendere oportet ægræ ſtatum: in quibuſdam quippe caſibus permagni momenti remedium eſt; in aliis autem adeo non juvat, ut morbum augeat.

Frictiones, *ligaturæ*, & *cucurbitulæ* tutius applicari videntur, ſed his ne nimis confidendum: in ſubito quidem fluxu nonnullus eorum poteſt eſſe uſus, quare haud negligenda ſunt; at iis ut curationis ſumma credatur, nulla prorſus ratione committendum.

De

De *Purgatione* in hoc caſu notandum eſt, quod hæc caute, & ex lenioribus ſolum medicamentis adhiberi debeat, ne hoc ſtimulo adaugeatur fluxus. Et majus quidem ex purgatione, in hac, quam in aliis, ut naſi vel pulmonum hæmorrhagiis, periculum inſtare videtur, eo quod Uterus, ex ipſius ſitu, ſtimulatis inteſtinis facilius afficiatur.

§. 33. Alia demum remedia, quibus adverſus hunc morbum uti ſolent Medici, ſunt cibi & medicamenta ex *refrigerantibus*, *roborantibus*, *incraſſantibus & adſtringentibus*. Et ex his eligenda ſunt vel leniora, vel validiora, prout caſus magis minuſve urgere viſus fuerit.

Ita ſi fluxus non valde magnus, nec ſymptomata vehementia ſint, curationem inchoare conveniet a *diæta roborante & incraſſante*. Pro cibis ſcil. ſumat jura & gelatinas, quæ ex vitulorum carne vel pedibus, aut ex raſura Cornu Cervi, Eboris, Icthyocollæ &c. conficiuntur: vel ſumat Lac, Albumina Ovorum, Cochleas terreſtres, Oryzam, Milium, Sagou, Chocolatam &c. Potus autem ſit, Decoctum album, Emulſiones, vinum rubrum aqua dilutum &c. His adjungi poſſunt *Medicamenta* ex Gummi Arabico, Tragacantha, Amylo, radicibus Altheæ, Symphyti majoris, Sigilli Solomonis, & ſimilibus.

Quod ſi hæc minus votis reſpondeant, aut ſi caſus in initio importunior ſit, tum ad Adſtringentia ſtatim confugiendum. Qualia ſunt Cortex Granatorum, Quercinus, Tamariſci, Radices Biſtortæ, Tormentillæ, Flores Roſarum rubrarum, Balauſtia, Sanguis Draconis, Bolus Armena, Lapis Hæmatites, Saccharum Saturni & inde parata Tinctura Antiphthiſica dicta, & alia multa.

Hæc & ſimilia *interne* **ſunt ſumenda**, quædam etiam & *externe* per modum fotus, ſuffitus &c. adhiberi poſſunt.

Simul cum Adſtringentibus interdum pro re nata dari poteſt *Opium*, niſi ſigno aliquo ſe prodat ſanguinis rarefactio: tum autem forte ex uſu erunt ſpiritus acidi, uti Sulphuris per Campanam, vel Vitrioli; Tinctura quoque Antiphthiſica, ut & Cortex Peruvianus.

§.

§. 34. Dum Curatio hac ratione nititur, rite moderandæ ſunt *res nonnaturales:* ſic v. g. quietem tum animo tum corpori, quantum fieri poteſt, conciliare oportet; caveat ægra calorem nimium tam lecti quam foci, & ſic de cæteris.

35. Si, quæ comitantur, *ſymptomata vehementia* ſint, præcipua eorum non minus quam profluvii habenda ratio eſt.

Ita ſi *dolor ingens*, *languor*, *anxietas*, *ſyncope* &c. adfuerint, danda erunt medicamenta anodyna, cardiaca, & antihyſterica; ſed hæc ita lenia, ut fluxum non augeant: ne, dum levare mala ſtudemus, ea majora reddamus.

Si *laſſitudo* & *debilitas* circa *Lumbos* extiterint, applicari poſſunt Emplaſtra roborantia, uti de Minio, ad Herniam, Defenſivum &c.

§. 36. Poſtquam fluxus cohibitus, & gravia ſymptomata ſublata ſunt, reliquum negotium erit, ægræ *vires* per victum analepticum, modicum ſed cautum exercitium &c. refocillare.

§. 37. Atque ſic tandem huic Diſſertationi finem facimus, poſtquam id tantum animadverſum fuerit, quod in morbo aliquo tractando, neceſſe plerumque ſit multorum aliorum mentionem facere: idque ob duplicem rationem. Primum, propter cognationem eam, qua morbi inter ſe juncti ſunt, prout alii aliorum vel cauſæ vel effectus eſſe poſſunt: ſic Febris nonnunquam Hydropem gignit, & hydrops cum ad mortem tendit, febrem adferre ſolet. Deinde, propter analogiam ſive ſimilitudinem, quæ morbo alii cum alio intercedit. Sic ſi de inflammatione, abſceſſu, vel ulcere internam aliquam partem occupantibus agendum eſſet; ea cum eiſdem in externis partibus morbis conferre, atque per eos illuſtrare oportet; ſubducta tantum, pro ſingulari ſtructura, ſitu, & munere partis affectæ, ratione.

Atque hæc Analogiæ methodus, ſi rite adhibeatur, unum eſt, idque ex firmiſſimis, fundamentum, cui noſtra in rebus medicis ratiocinia inniti queant; & ſi accurata obſervatio acceſſerit, ſola fere eſt atque unica via cognitionis noſtræ in morborum indole & curatione promovendæ.

F I N I S.